

החוג לסייעוד סוגיות בסוציולוגיה- בריאות וחולי שנה"ל תשע"ב סמסטר ב'

מרצה: ד"ר תחיה עשת

דואר אלקטרוני: eshett@gmail.com

שעת קבלה: יום ב' 10:15-11:15
בחדר 134, בבניין הרב-תכליתי.

דרישות קדם: אין

היקף שעות: שעתיים סמסטריאליות: יום ג' בין השעות 12-14. הקורס מקנה 2 נק' זכות.

תאור הקורס: הקורס עוסק בסוגיות של בריאות וחולי, תוך שימוש במסגרות תיאורטיות ומושגיות מתחום הסוציולוגיה. הקורס מתמקד בהבנת תהליכי מדיקליזציה בחברה והתבוננות במערך הרפואי-טיפולי.

בקורס נדון באינטראקציה שבין גורמים חברתיים ותרבותיים ובין חולים, אנשי מקצוע וארגוני בריאות. בין מגוון הנושאים המועלים במסגרת הקורס: תרבות בריאות וחולי, תפישות ופרשנות תרבותיות לכאב, גוף ופריון; סוציאליזציה; רפואה ובירוקרטיה; יחסים ודפוסי תקשורת בין אנשי פרופסיה וחולים; מעמד חברתי ובריאות; ומדיקליזציה של תופעות ותהליכים חברתיים.

מטרת הקורס: הקניית עקרונות החשיבה והניתוח הסוציולוגיים, בצד סקירת מושגי יסוד ותיאוריות, ויישומם לתחום הרפואה.

פירוט תכני הקורס: תרבות-טבע, סמלים, טקסים ומיתוסים, הבניה חברתית-תרבותית של גוף וחולי, תפקיד וסטטוס - תפקיד החולה, תפקיד המטפל, סטייה וסטיגמה, מחלה ומגדר, הארגון הבירוקרטי, מוסדות כוללניים ויישום המושגים בהקשר המוסדי רפואי, "מדיקליזציה" ו"דה-מדיקליזציה".

דרכי ההוראה והלימוד: הרצאות ודיונים בליווי קטעים מסרטים אתנוגרפיים.

דרישות הקורס והערכת הסטודנט:

- נוכחות בשיעורים, קריאה מאמרי החובה והשתתפות פעילה.
- מבחן סמסטר – במתכונת של מבחן אמריקאי. המבחן כולל את כל הנלמד בהרצאות ואת חומר הקריאה.

שימוש באמצעי תקשוב: חומרי הקורס יופיעו באתר הקורס בהיילרן.

תכנית הלימודים:

במהלך הקורס יידונו הנושאים הבאים –

- מהי סוציולוגיה?
הגדרות וקונספטואליזציה – בריאות וחולי
- דימויי אדם וחברה עפ"י פרדיגמות מרכזיות בסוציולוגיה
- תרבות: הבנייה חברתית-תרבותית של גוף וחולי; טבע-תרבות; גלובליזציה ורפואה; טקסים ושפה.
- כנון זהות ואונטרקציה חברתית – תחלואה ותפקידים חברתיים, תיוג וסטיגמה
- פקוח חברתי וסטייה
- תרבות חולי ובריאות נפש
- ארגונים בירוקרטיים, מוסד כוללני והזירה הרפואית
- מקצועות הרפואה ועצמה חברתית
- ריבוד ורפואה
- מדיקליזציה ודה-מדיקליזציה

רשימה ביבליוגרפית:

משוניס, ג'ון (1997) *סוציולוגיה*, האוניברסיטה הפתוחה.

- רוזן, י. ויאנקו, י. (2002) "העיתוי של התאבדויות וניסיונות התאבדות במשך השנה: תזמון מקרי או שמא מתוכנן מראש" *הרפואה*, כרך (141 י"א) עמ' 979-982.
- Emerson, Joan (1970) "Behavior in private places: sustaining definitions of reality in Gynecological examinations". *Recent Sociology* no. 2, pp. 73-97.
- Ondeck, D, M, et.al. (2003). Impact of Culture on Pain. *Home Health Care Management & Practice*, Vol. 15 (3), 255-257.
- לוי שטראוס, קלוד". 1998. יעילותם של סמלים. "בתוך מ. שוקד ודשן ש). עורכים (החוויה. הבין תרבותית: מקראה באנתרופולוגיה. הוצאת שוקן. עמ' 122-133.

- סטולר ליס, שחלב ושפרה שורץ (2009) "גוף אל גוף: אחיות ומהגרות בזירת הסדרת הלידות בישראל 1949-1956". *סוציולוגיה ישראלית* יא (1): 89-111.
- גולדין, סיגל (2002) "אנורקסיה בישראל או אנורקסיה ישראלית? כמה הערות על תסמונות תלויות תרבות בהקשר גלוקלי". *סוציולוגיה ישראלית* 3 (1) 105-141.
- רובין, ניסן; שמילוביץ', כרמלה ומאירה וייס (1994) השמן והרזה: טקסי הגדרה אישיים של שינוי זהות אצל שמנים שרזו לאחר קיצור קיבה". *מגמות* ל"ו: 5-19.
- גור חגית (1998) "שוויון הזדמנויות ודיכוי: המקרה של החירשים", *עיונים בחינוך*, כרך 2, סדרה 2, עמודים 205 – 219
- דלילה אמיר (1995) "אחראית", "מחויבת" ו"נבונה" כינון נשיות ישראלית בוועדות להפסקת הריון" *תיאוריה וביקורת* 7 254-247.
- פוקו מישל, *תולדות השגעון בעידן התבונה*, ירושלים: כתר, עמ' 38-56.
- דשן, שלמה (1996) *במקל מתקפל: אנתרופולוגיה של נכות*. שוקן: פרק ראשון, הגוף חסר הראייה. עמ' 33-53.
- Rosenhan D. L. (1980) [1973] "On Being Sane in Insane Places", in: Mechanic D. (ed) *Readings in Medical Sociology*, N.Y.: The Free Press, pp. 18-145.
- חיים חזן (1998) "הסתגלות ושליטה בבית אבות" בתוך: *אנתרופולוגיה מקומית בעריכת אבוהב אורית*, הרצוג אסתר וגולדברג הרוי.
- גביעון, ליאורה ודיאנה לוצאטו (2008) "ילדים חורגים לבירוקרטים: מי דואג לילדים עם צרכים מיוחדים" בתוך: *סוציולוגיה ישראלית*, ט (2), עמ' 443-446.
- "שובל, יהודית ועפרה אנסון (2000) בריאות לכל בישראל? דפוס אי-שוויון בבריאות ובחלוקת שירותי בריאות" בתוך: *העיקר הבריאות, מבנה חברתי ובריאות בישראל*. ירושלים: ספריית אשכולות, עמ' 283-315.
- פילק, דני (2001) "בריאות עוברת לסוחר: הרפואה הציבורית בישראל בין המדינה, החברה האזרחית והשוק". בתוך: *ישראל מחברה מגויסת לחברה אזרחית*, בעריכת יואב פלד ועדי אופיר. תל אביב: מכון ון ליר ירושלים; תל-אביב: הקיבוץ המאוחד. עמ' 280-262.

הערה: ייתכנו שינויים בסעיפים הנ"ל. הודעות על כך תימסרנה במהלך הסמסטר.